

Makarsko primorje danas: Makarsko primorje od kraja Drugog svjetskog rata do 2011., uredili Marko MUSTAPIĆ i Ivan HRSTIĆ, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Grad Makarska, Zagreb, 2012., 478 str.

Četrdeseti zbornik u ediciji zbornika i monografija Instituta Ivo Pilar obuhvaća radove izložene na interdisciplinarnome znanstveno-stručnom skupu »Makarsko primorje od kraja Drugog svjetskog rata do 2011. godine«, održanom u Makarskoj 3. i 4. svibnja 2012. Radovi obuhvaćaju raznovrsnu tematiku od povijesti, folkloristike, kartografije i bibliografije te sociološka, psihološka i seizmografska istraživanja u razdoblju od druge polovine 19. do početka 21. stoljeća. Zbornik je podijeljen na šest cjelina: *Stanovništvo i njegove mogućnosti*, *Mjesna naseljska mreža i samouprava*, *Gospodarska evolucija: od poljodjelstva do prometa i turizma*, *Potresi 1962. godine u lokalnoj povijesti*, *Zapisi o identitetu*, *U ono vrijeme obrane...*

Cjelinu *Stanovništvo i njegove mogućnosti* otvara rad Roka Mišetića i Marija Bara »Stanovništvo Makarskog primorja: demografsko kretanje u vrtlogu društvenih promjena od 1945. do 2011.« (11–28). Predmet ovoga rada demografske su promjene na području Makarskog primorja od 1945. do 2011. godine. Autori analiziraju prostorne razlike u demografskom razvoju, njihov intenzitet, vrijeme pojave i trajanja određenih demografskih procesa te uzroke i posljedice njihove pojave. Sljedeći je članak »Prisilni ratni migranti na području Regionalnog ureda za prognanike i izbjeglice Makarska« (29–51) u kojem Dražen Živić i Sandre Cvikić prikazuju veličinu, prostorni razmještaj i strukturu prisilnih ratnih migranata na području Regionalnog ureda za prognanike i izbjeglice Makarska (pokrivao je područje bivših općina, odnosno centara za socijalnu skrb: Makarska, Metković, Imotski, Ploče i Vrgorac).

»Obilježja socio-profesionalne strukture stanovništva Makarske – razvojni ili regresivni resurs?« (53–74) naslov je rada Krešimira Peračkovića. Autor utvrđuje koje su se pro-

mjene u socio-profesionalnoj strukturi stanovništva Makarske dogodile u razdoblju od 1971. do 2011. Pokazatelji toga su radna aktivnost stanovništva, struktura djelatnosti i obrazovna struktura. Analizu obrazovnih postignuća učenika i škola Makarskog primorja na završetku osnovnoškolskoga obrazovnog ciklusa u županijskom i državnom kontekstu daju nam Josip Burušić, Marija Šakić i Toni Babarović u prilogu »Obrazovna postignuća učenika i škola Makarskog primorja« (75–98).

»Socio-geografske promjene u naseljima Makarskog primorja« (101–120) prvi je članak cjeline *Mjesna naseljska mreža i samouprava* Sonje Podgorelec i Sanje Klempić Bogadi. U radu se raščlanjuju društveno-gospodarski procesi, među kojima se ističu litoralizacija i deagrarizacija, a koji su utjecali na preobrazbu Makarskog primorja. Geran Marko Miletić nastoji dati bolji uvid u strukturalnu i procesnu analizu sekundarnog stanovanja na Makarskom primorju, a njegov je rad naslovljen »Osnovna obilježja sekundarnog stanovanja na Makarskom primorju« (121–137). Na temelju popisnih pokazatelja detaljno obrađuje dinamiku kretanja broja stanova za odmor, intenzitet i karakter njihova ulaska u prostor i osnovna obilježja objekata (opremljenosti i dimenzije) te dobivene nalaze uspoređuje s onima na nacionalnoj razini.

Ulogu današnje moderne lokalne samouprave u procesima decentralizacije istražuju Frane Staničić i Mihovil Škarica u članku »Glavni izazovi učinkovitoj i demokratskoj lokalnoj samoupravi: primjer Makarskog primorja« (139–165). Uz analizu razvoja lokalne samouprave na području RH i Makarskog primorja od 1945. do danas, autori također razmatraju funkcionalni aspekt lokalnih jedinica Makarskog primorja, s posebnim osvrtom na neadekvatnost suradnje među lokalnim jedinicama.

Treća cjelina, naslovljena *Gospodarska evolucija: od poljodjelstva do prometa i turizma*, počinje člankom »Makarsko primorje – od rivijere do mikroregije« (169–184) autora Saše Poljanec-Borića i Luke Šikića. U prvom dijelu članka donose socioekonomsku evaluaciju dosadašnjeg razvoja, dok u drugom dijelu daju uvid u pretpostavke budućeg razvoja makarske mikroregije. Danijel Vojak rekonstruira razvoj gospodarstva makarskog područja u razdoblju nakon završetka Drugoga svjetskog rata do početka 1960-ih godina, kada makarsko područje zahvaća razorni potres (»Gospodarski razvoj makarskog područja u razdoblju od 1945. do 1962.«, 185–209). Rezultati istraživanja ukazuju na činjenicu kako se na makarskom području u ovom razdoblju snažno potiče razvoj industrijalizacije, dok su druge gospodarske grane zanemarene.

U radu »Turizam u prostornim planovima Makarskog primorja od 1945. do 1990.« (211–230) Jasenka Kranjčević, koristeći se primjerima izrađenih regionalnih prostornih planova za Makarsko primorje, nastoji ocrtati odnos turizma i prostora s obzirom na utjecaj prostornih planova na funkcioniranje te oblikovanje naselja i regija.

Na temelju arhivske građe, novinskih članaka i svjedočanstva suvremenika Valentina Lasić piše članak »Pomorsko-urbanistički razvoj makarske luke od 1945. do 1985.« (231–250). Rad obuhvaća urbanistički razvoj i pomorsku djelatnost luke od 1945. do 1985. godine.

Mirko Orlić, Miroslava Pasarić i Marijan Herak otvaraju cjelinu *Potresi 1962. godine u lokalnoj povijesti* prilogom »Gibanje u moru povezano s makarskim potresom od 11. siječnja 1962. godine« (253–263). U članku se prate gibanja u moru povezana s potresom 1962. godine kao što su morski udar i pojava tsunamija. Davorka Herak i Marijan Herak

u radu »Seizmičnost i potresna opasnost na Makarskom primorju« (265–276) zaključuju kako je područje od Makarskog primorja do Dubrovnika potresima najugroženije u Hrvatskoj, te se tu u prosjeku jednom u 475 godina mogu očekivati akceleracije tla. Posljedice kao i događaje tijekom i nakon potresa 1962. godine razlaže Ivan Hrštic u članku »Zbivanja na Makarskom primorju tijekom i nakon potresa 1962. godine« (277–296). »Prirodne katastrofe kao čimbenici modernizacije hrvatskog društva: primjer potresa 1962. godine na Makarskom primorju« (297–317) rad je u kojem Marko Mustapić i Nenad Karajić u analitički fokus stavljaju utjecaj katastrofalnog potresa 1962. godine na daljnji tijek modernizacijskih procesa u lokalnim zajednicama na Makarskom primorju. Problematikom nasilnog preseljenja Podgorana bliže moru, koje je naredila vlast nakon potresa 1962. godine te posljedicama potresa koje su prisutne još 50 godina poslije bavi se Smiljana Šunde u prilogu »Preseljenje Podgorana bliže moru – druga strana medalje« (319–335).

Peta cjelina nosi naslov *Zapisi o identitetu*, a prvi je rad »Makarsko zaleđe u razvojnoj ulozi« (339–349) u kojem Maja Štambuk iznosi mogućnosti obnove modela života i rada koji se oslanja na komplementarnost planine i doline, odnosno primorja, kad je riječ o obalnom dijelu makarske regije. Sagledavanjem bibliografije iz područja arheologije koja se odnosi na Makarsko primorje u razdoblju od polovine 20. stoljeća Marinko Tomasović kritički vrednuje literaturu, uspoređuje sa stanjem u drugim humanističkim znanostima te ističe nedostatak sinteza (»Interes za Makarsko primorje u humanističkim znanostima od polovine 20. stoljeća na temelju objavljenog u literaturi«, 351–372). Slaven Letica razmatra problematiku zastoja razvoja Podgore prije dvadesetak godina na mnogim područjima (urbano planiranje, arhitektura, smještaj, ugostiteljstvo, kulinarstvo, zabava, kvaliteta turističkih kadrova). Autor predlaže dvije ideje na kojima je poželjno i moguće zasnovati novi razvojni pristup – ideja iskoristive ili korisne prošlosti (*usable past*) te ideja kreativnog korištenja pozitivnih iskustava drugih sredina koje su uspjele povezati stare i nove dijelove naselja i pridodati im planirane urbane sadržaje koji privlače investitore kao i same stanovnike (»Teorijski koncept „korisne prošlosti“ i dugoročna vizija razvoja Podgore«, 373–384).

Posljednji rad ove rubrike je »Kulturološke perspektive utonule baštine sv. Martina na Makarskom primorju« (385–405) Antonije Zaradije Kiš i Vedrane Vela Puharić. Autorice su se usredotočile na tradiciju i kult sv. Martina na uskom podbiokovskome makarskom području promatrajući kult kroz prizmu nematerijalne i materijalne baštine te su pokušale taj kult revalorizirati i smjestiti u europski martinski kontekst.

Zbornik je zaključen cjelinom *U ono vrijeme obrane....* koja sadrži rad Jakše Raguža »,U Konavoskim brdima“ – prilog poznavanju ratnog puta 156. makarsko-vrgoračke brigade/domobranske pukovnije HV-a« (409–444). Predmet istraživanja je 156. brigada HV-a (kasnijim preustrojem 156. domobranska pukovnija HV-a) u kojoj su bili branitelji sa šireg područja Makarskog primorja. Brigada je bila angažirana na Južnom bojištu, ponajviše na pograničnom terenu Konavoskih brda, koji je branila od napada Vojske Republike Srpske od oslobođenja Konavala u listopadu 1992. do siječnja 1996. godine.

Ana Biočić